

Лимич Ю.В.,

*к.е.н., старший викладач
кафедри економіки підприємства та менеджменту,
Академія праці, соціальних відносин і туризму*

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОЗНАКИ МЕХАНІЗМІВ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Анотація. У статті визначено основні структурно-функціональні ознаки механізмів формування та використання інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку. Запропоновано їх структурні моделі.

Ключові слова: механізм формування, механізм використання, інституційний механізм, інноваційно-інвестиційний потенціал економічного розвитку, державне регулювання, економічні методи та важелі.

Постановка проблеми. Нехтування об'єктивними законами розвитку та відтворення природного й ресурсного середовища призвели до виникнення у кінці ХХ ст. економічних, соціальних та екологічних криз. Відтак, найбільш прийнятним в найближчому майбутньому, вважають фахівці, має стати економічний розвиток на засадах сталості.

Налагоджений процес відтворення інноваційно-інвестиційного потенціалу національної економіки створить необхідні передумови для нарощення виробництва конкурентоспроможної продукції та інтенсивного економічного зростання. У свою чергу, це потребує відповідного організаційного механізму формування та використання потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати досліджень теоретичних і практичних проблем сутності, структури, умов формування й реалізації інноваційного та інвестиційного потенціалів ринкової економіки висвітлено в роботах таких вітчизняних та зарубіжних дослідників, як: О. Алімов, О. Амоша, С. Бельтюков, В. Бурлака, В. Геєць, Р. Лукас [1–7].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. В окремих дослідженнях інноваційно-інвестиційна система розглядається лише як кінцева мета відповідної національної політики, а не як її ключовий інструмент. Не розроблені рекомендації з підвищення ефективності формування та використання інноваційного та інвестиційного потенціалу економічного розвитку. Значимість цих проблем у контексті глобальної модернізації потребує проведення подальших досліджень механізмів формування та використання інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку, розробки рекомендацій щодо його оцінювання й державного регулювання.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні та запропонованні конструктивних моделей механізмів формування та використання інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. На жаль, нерациональна фінансова політика та недієвий механізм її реалізації, а також відсутність ефективного механізмів регулювання інноваційно-інвестиційного потенціалу спричинили розбалансування економічної системи в контексті принципів

сталого розвитку. Разом з тим фінансові ресурси є вагомим інструментом регулювання, що дає змогу об'єднати економічну, соціальну та екологічну складові, а також збалансувати розвиток кожної з них на основі перерозподілу валового внутрішнього продукту між окремими регіонами та всередині них – між їх сферами впливу.

Основною проблемою, що потребує своєчасного вирішення, є залучення інвестицій в економіку України, що, на нашу думку, потребує розгляду в контексті соціально-економічного розвитку [1, с. 53].

Зважаючи на те, що інновації є складним економічним та організаційним процесом, який спирається на використання наукового потенціалу, потенціалу новітніх технологій і техніки, з одного боку, та інтелектуального, пов'язаного із здатністю менеджменту впроваджувати інновації на всіх стадіях виробничої та комерційної діяльності, – з іншого, Україна має збільшувати витрати на науково-дослідні роботи.

Загальновідомо, що розвиток економіки, соціальної та екологічної сфер потребує суттєвого підвищення рівня фінансування й інвестування наукової та інноваційної сфери, а саме більше ніж до 0,9% ВВП [2, с. 273].

У нашому розумінні, інституційне регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності охоплює сукупність нормативно-правових актів та інститутів, які реалізують завдання, пов'язані з упровадженням інновацій та їх фінансовим забезпеченням за рахунок інвестиційних ресурсів як вітчизняних, так й іноземних інвесторів.

Формування інноваційно-інвестиційного потенціалу включає комплекс взаємопов'язаних процесів (рис. 1).

Стосовно складової *захист прав іноземних та вітчизняних інвесторів* – слід зазначити, що сьогодні активне здійснення інноваційних процесів стало вирішальною умовою подальшого розвитку сучасної економіки. Проте це потребує великих інвестицій, незначна частина яких може бути забезпечена внутрішніми джерелами фінансування. Разом з тим очевидною є потреба в прямих іноземних інвестиціях з метою масштабного переоснащення виробництва [2, с. 274].

Відтак, динамічний інноваційний розвиток України можливий на основі активного стимулювання державою залучення іноземного капіталу, здатного в умовах обмеженості внутрішніх джерел до нагромадження та суттєвого підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Розвиток макроекономічного середовища. Оцінюючи такий напрям регулювання інноваційно-інвестиційного потенціалу, як формування сприятливого для інноваційного та інвестиційного розвитку макроекономічного середовища, зазначимо, що на цей напрямок впливають:

- освоєння демократичних принципів сприяння розвитку підприємництва як на державному, так і на регіональному рівнях;
- використання всіх можливостей зростання платоспроможного попиту населення, що закономірно приведе до збільшення масштабів внутрішнього ринку, внаслідок чого забезпечується економічне зростання та збільшення зайнятості в суспільстві;
- патріотизм і прагнення кожного учасника підприємницької діяльності в забезпеченні добробуту собі та своїй родині, дбайливе ставлення до майбутнього як домінант власної активної життєвої позиції;
- можливість отримання додаткових джерел фінансування, зокрема, з місцевого бюджету, та ін. [2, с. 274].

Створення ефективного макроекономічного середовища, зокрема, щодо використання інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку підприємницького середовища, є стратегічним завданням для України.

Інституційний механізм регулювання інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку потребує передусім удосконалення організаційної структури державних інститутів та їх повноважень щодо регулювання та контролю здійснення інноваційної та інвестиційної діяльності в Україні, його нормативно-правового забезпечення (рис. 2).

На основі виконаного аналізу сучасного стану інноваційно-інвестиційної діяльності та враховуючи проблеми економічного розвитку країни, аргументовано необхідність створення ефективних механізмів формування та використання інноваційно-інвестиційного потенціалу та запропоновано їх структуру. Системно-структурна будова механізму формування інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку ілюструє рисунок 3, який визначено як систему причинно-наслідкових та обернених зв'язків між усіма елементами потенціалу в усіх сферах національної економіки та різних рівнях господарювання для підвищення ефективності його застосування [3, с. 29].

До основних складових механізму формування інноваційного потенціалу економічного розвитку слід віднести: *інтелектуальний потенціал; внутрішню складову; інноваційну культуру; результативну складову.*

Складовими формування інвестиційного потенціалу виступають: *ресурсна складова; земельний потенціал; ресурсно-сировинний потенціал; комунальний потенціал; правовий потенціал.*

Після формування інноваційного та інвестиційного потенціалу за допомогою відповідних організаційно-економічних елементів відбувається їх взаємодія. Організаційно-економічними елементами виступають: *адміністративні методи; інституціональні методи; економічні методи; функції* (регулювання, цілевизначення, планування, організації, мотивації, контролю, які взаємодіють між собою); *принципи* – сприйняття інноваційних змін, гуманізації, взаємообумовленості якісних змін елементів потенціалу; *важелі.*

До суб'єктів управління інноваційно-інвестиційним потенціалом економічного розвитку

відносяться: *органи державного управління, підприємства, фінансові інституції* (підтримка стабільності національної валюти і стійкий курс цінних паперів вітчизняних підприємств: пільгове кредитування); *населення* – активізація залучення накопичень населення для інвестування реального сектору економіки.

Рекомендована автором структура механізму використання інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку наведена на рисунку 4.

В основі механізму використання інноваційно-інвестиційного потенціалу лежать узгодження приватних і суспільних інтересів на основі зміни економічної структури національного

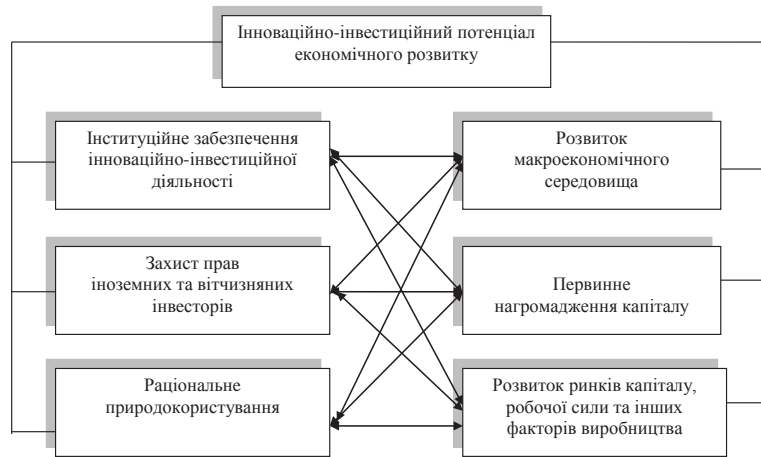

Рис. 1. Формування інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку (розроблено автором)

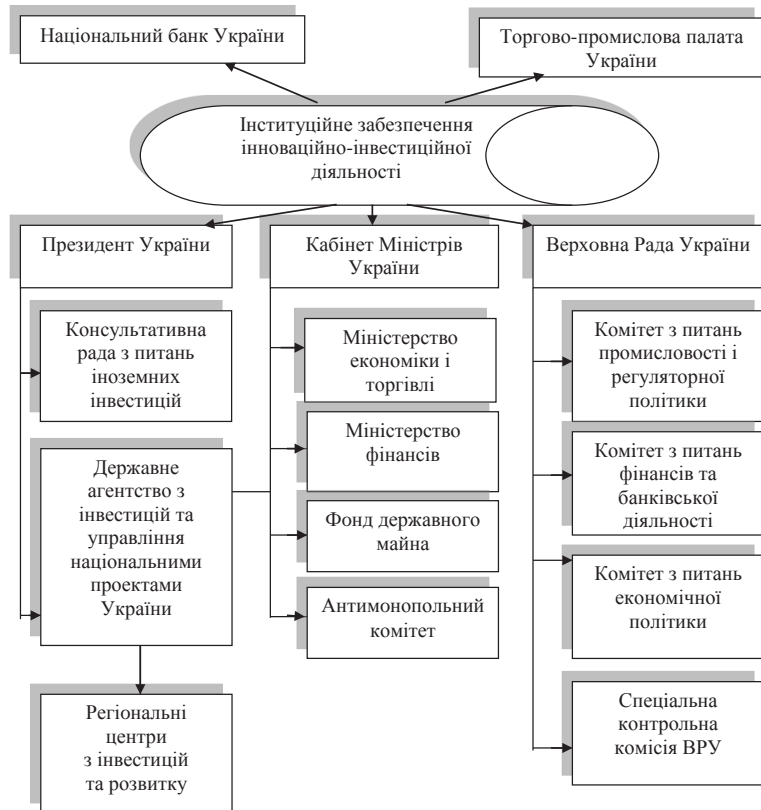

Рис. 2. Інституційне забезпечення регулювання інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку (розроблено автором)

господарства, здійснення моніторингу діяльності суб'єктів економіки, удосконалення нормативно-правового, інформаційно-аналітичного та кадрового забезпечення процесу залучення інвестиційних ресурсів, що знаходить вираз у цілях, формах і результатах їхньої взаємодії на всіх рівнях [4, с. 17].

Таким чином, до основних складових механізмів використання інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку слід віднести:

- а) організаційно-економічні важелі управління;
- б) нормативно-правові складові механізму регулювання інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку розробляються і впроваджуються центральними та місцевими органами влади і передбачають загальну організацію та правову регламентацію інноваційної та інвестиційної діяльності, створення сприятливого нормативно-правового поля для всіх суб'єктів інноваційної та інвестиційної сфер;
- в) до суб'єктів управління інноваційно-інвестиційним потенціалом економічного розвитку відносяться: *органи дер-*

жавного управління – підтримка сприятливого інноваційно-інвестиційного клімату, розвиток виробничої та соціальної інфраструктури, субсидування перспективних НДДКР, створення необхідних умов для розвитку галузей високих технологій; *підприємства* – забезпечення прискорення інноваційно-інвестиційної діяльності в узгоджених напрямках структурної перебудови, соціальний клімат на підприємствах, що стабільно покращується; *фінансові інституції* – підтримка стабільності національної валюти і стійкий курс цінних паперів вітчизняних підприємств: пільгове кредитування пріоритетних напрямів структурної перебудови, точок зростання, тих галузей або підприємств, які досягли певних успіхів у науково-технічних розробках; *населення* – активізація залучення накопичень населення для інвестування реального сектору економіки.

Специфікою застосування механізмів регулювання інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку є:

- забезпечення достатніх обсягів інвестиційних фінансових ресурсів, ураховуючи, що використання іноземних інвес-

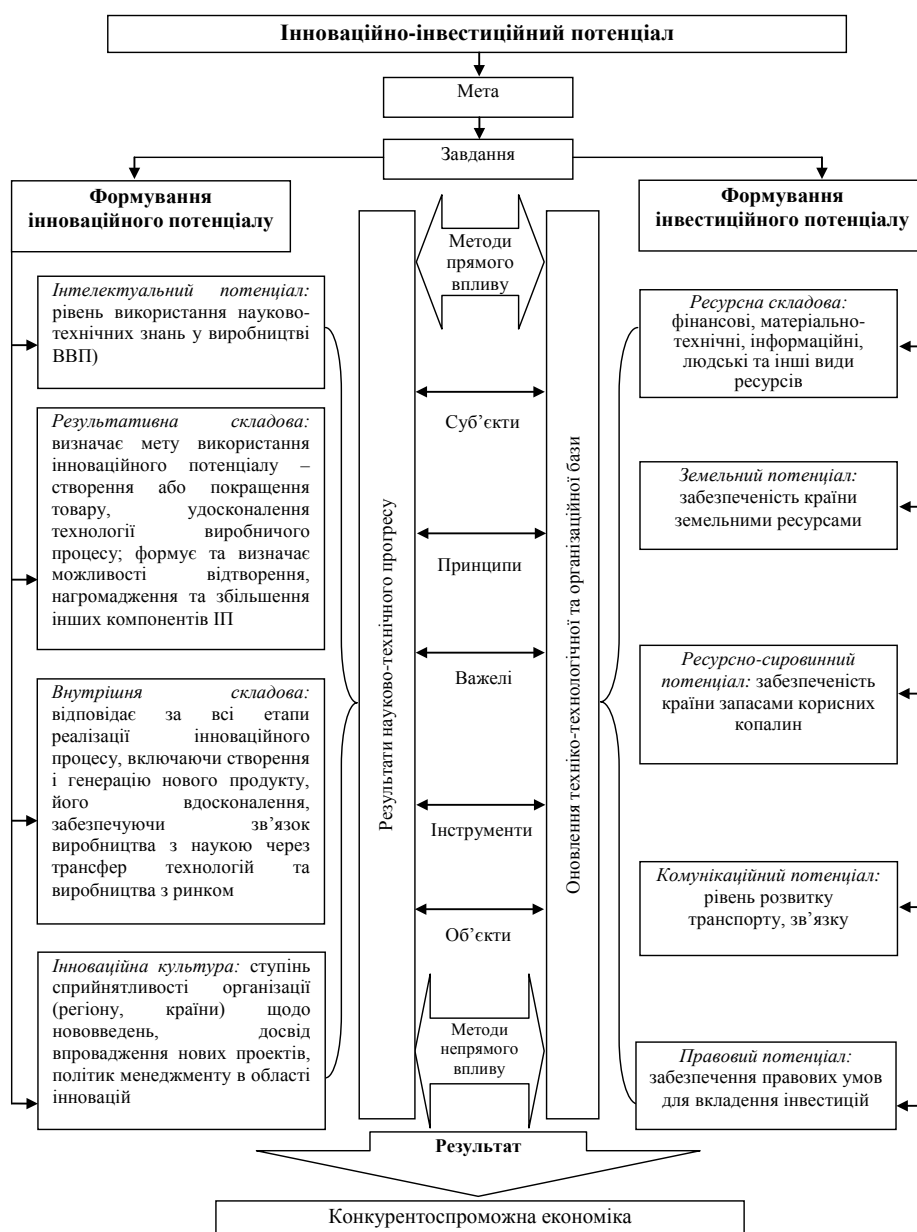

Рис. 3. Системно-структурна будова механізму формування інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку

тицій приведе до позитивного ефекту через певний період часу, тоді як фінансові ринки зацікавлені в інвестиціях зі швидкою віддачею;

- надходження інвестицій для цілей економічного розвитку;
- орієнтація на перспективний розвиток економічних і фінансових процесів, тоді як фінансові ринки обслуговують процеси, що відбуваються нині [5, с. 14].

Висновки. В результаті дослідження було розроблено системно-структурну будову механізму формування інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку, який являє собою систему причинно-наслідкових та обернених зв'язків між усіма його елементами в усіх сферах національної економіки та на всіх рівнях господарювання для підвищення ефективності використання досліджуваного потенціалу та конструктивну модель механізму використання інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку являє собою систему взаємозалежних елементів, що включає вдосконалення нормативно-правового забезпечення, зміну економічної структури національного господарства.

Щодо рекомендацій, слід зазначити, що є нагальна потреба перегляду та вдосконалення організаційної структури державних інститутів та їх повноважень у сфері інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку, покращення нормативно-правового забезпечення, зміни економічної структури національного господарства, здійснення моніторингу діяльності суб'єктів розвитку економіки, інформаційно-аналітичного та кадрового забезпечення процесу залучення інвестиційних ресурсів тощо.

Рис. 4. Конструктивна модель механізму використання інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку

Література:

1. Алимов С.О. Реалізація стратегії макроекономічного регулювання інноваційно-інвестиційних можливостей національної промисловості / С.О. Алимов, Ю.В. Лимич // Інвестиції: практика та досвід: зб. наук. праць. / Гол. ред. проф. Л.П. Клименко; Чорноморський державний університет ім. П. Могили. – К., 2012. – № 12. – С. 52–56.
2. Алимов С.О. Розробка організаційно-економічного механізму управління інноваційно-інвестиційним розвитком промисловості України / С.О. Алимов, Ю.В. Лимич // Економічні та екологічні механізми розвитку України та її регіонів: зб. наук. праць Серія «Економіка» / Гол. ред. О.С. Поважний; Донецький державний університет управління. – Донецьк, 2012. – Т. XIII. – Вип. 247. – С. 272–280.
3. Амоша О.І. Інноваційний шлях розвитку України: проблеми та рішення / О.І. Амоша // Економіст – 2005. – № 6. – С. 28–32.
4. Бельтюков Є.А. Проблеми формування та реалізації пріоритетів інноваційного розвитку України / Є.А. Бельтюков, О.В. Толмачова // Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки». – 2014. – № 3(3). – С. 17–20 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vchnu_ekon_2014_3\(3\)_4.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vchnu_ekon_2014_3(3)_4.pdf).
5. Бурлака В. Пріоритети інноваційного розвитку в українській економіці / В. Бурлака // Діловий вісник. – 2010. – № 1. – С. 13.
6. Геєць В.М. Інноваційні перспективи України: [монографія] / В.М. Геєць, В.П. Семиноженко. – Х.: Константа, 2006. – С. 272.
7. Lucas R. On the Mechanics of Economic Development / R. Lucas // Journal of Monetary Economics, 1988. – Vol. 22.

Лымыч Ю.В. Структурно-функциональные признаки механизмов формирования и использования инновационно-инвестиционного потенциала экономического развития

Аннотация. В статье определены основные структурно-функциональные признаки механизмов формирования и использования инновационно-инвестиционного потенциала экономического развития. Предложены их структурные модели.

Ключевые слова: механизм формирования, механизм использования, институциональный механизм, инновационно-инвестиционный потенциал экономического развития, государственное регулирование, экономические методы и рычаги.

Lymych Y.V. Structural and functional features of the mechanisms of formation and use of innovation and investment potential of economic development

Summary. In the article the basic structural and functional features of mechanisms of formation and use of Innovation and investment potential of economic development. Offered their structural models.

Keywords: mechanism of formation, mechanism of use, institutional mechanism innovation and investment potential of economic development, government regulation, economic methods and tools.